

**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Jauns redzējums par ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšanu”**

(pašiniciatīvas atzinums)

(2019/C 353/06)

Ziņotāja: **Judith VORBACH**

Pilnsapulces lēmums	24.1.2019.
Juridiskais pamats	Reglamenta 32. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	2.7.2019.
Pieņemts plenārsesijā	17.7.2019.
Plenārsesija Nr.	545
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	159/2/9

**Preambula**

Šis atzinums ir daļa no atzinumu kopuma, ko veido divi pašiniciatīvas atzinumi, kurus EESK izstrādā paralēli: “Ceļā uz stabilāku un ilgtspējīgāku Eiropas ekonomiku” un “Jauns redzējums par ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšanu”. Šī atzinumu kopuma mērķis ir sniegt tiešu ieguldījumu jaunā Eiropas Parlamenta un jaunās Eiropas Komisijas – kuru pilnvaru termiņš sāksies 2019. gadā – ekonomikas programmā. Ir skaidri redzams, ka ir vajadzīga jauna Eiropas ekonomikas stratēģija – pozitīvs vēstījums ES ekonomikas turpmākai attīstībai pasaules kontekstā –, kura palīdzētu uzlabot ES noturību pret ekonomikas satricinājumiem un sekmētu tās tautsaimniecības modeļa ekonomisko, sociālo un vides ilgtspēju, tādējādi atjaunojot uzticēšanos, stabilitāti un vispārēju labklājību visu Eiropas iedzīvotāju vidū. Balstoties uz pēdējos gados sasniegto progresu, šī stratēģija varētu veidot pamatu turpmākajai ekonomikas, fiskālajai, finansiālajai, sociālajai un politikajai integrācijai, kas ir nepieciešama, lai sasniegtu Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības mērķus.

Jau 2014. gadā EESK bija izstrādājusi atzinumu par EMS izveides pabeigšanu. Tajā tika piedāvāts šāds iedalījums: monetārais un finanšu pīlārs, ekonomikas pīlārs, sociālais pīlārs un politiskais pīlārs. Par katru no šiem pīlāriem tika pieņemti turpmāki atzinumi. Arī šajā atzinumā izmantota minēto četru pīlāru struktūra, lai sniegtu pārskatu par EMS progresu un trūkumiem un noslēgumā jaunajai Komisijai un Eiropas Parlamentam ierosinātu virkni ieteikumu, kas ļautu izveidot spēcīgu, iekļaujošu un noturīgu monetāro savienību. Kopumā EESK aicina ES iestādes un valstu valdības veikt daudz vērienīgākus pasākumus saistībā ar EMS reformu, lai izveidotu integrētāku, demokrātiskāku un sociāli attīstītāku Savienību.

**1. Secinājumi un ieteikumi**

1.1. Lai gan EMS izveides pabeigšanā jau ir gūti nozīmīgi panākumi, katrā no tās četriem pīlāriem vēl ir nepieciešami ievērojami uzlabojumi. Šajā saistībā ir jārunājas par līdzsvara saglabāšanu, jo viena vai vairāku pīlāru atstāšana novārtā var radīt bīstamas atšķirības. Ir svarīgi vienmēr ņemt vērā arī problēmas, ko rada klimata pārmaiņas. Starp pīlāriem pastāv arī mijiedarbība. Piemēram, ja ekonomikas pīlāru balsta uz sociālo koncepciju, arī sociālais pīlārs tiek veicināts, un otrādi. Dažus konkrētus pasākumus var veikt vairāk nekā viena pīlāra ietvaros.

1.2. Lai gan EMS izveides pabeigšana ir vajadzīga kā vēl nekad agrāk, progresu kavē dalībvalstu atšķirīgie viedokļi par turpmāko virzienu. Līdztekus neiepriecinošajām konjunktūras izredzēm jāmin ģeopolitiskā nenoteiktība un plānotais *Brexit* process. Arī domstarpības starp dalībvalstīm, nevienmērīgais ienākumu un labklājības sadalījums, klimata krīze un satraucošās demogrāfiskās tendences ir nopietnas problēmas.

1.3. Noturība pret krīzēm ir nepieciešams, taču nepietiekams nosacījums EMS izveides pabeigšanai. Tai ir vajadzīgs arī pozitīvs redzējums, kā teikts ES Līguma 3. pantā. Pašreizējā situācijā EESK ierosina izvirzīt šādas prioritātes: ilgtspējīga un iekļaujoša izaugsme, nevienlīdzības samazināšana, augšupēja konverģence, ražīguma pieauguma un konkurētspējas nodrošināšana atbilstīgi stratēģijas "Eiropa 2020" mērķiem, labvēlīgi apstākļi uzņēmumiem un investīcijām, kvalitatīvas darbvietas un pienācīgs atalgojums, kā arī nabadzības un sociālās atstumtības apkarošana, stabilitas un uz ilgtspēju orientētas publiskās finanses, stabils finanšu sektors, kā arī līdz 2030. gadam izvirzīto ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) un Parīzes klimata nolīguma mērķu sasniegšana.

1.4. EESK ieteikumi attiecībā uz konkrētajiem EMS pīlāriem ir minēti turpmāk.

1.4.1. Stabils monetārās politikas un finanšu pīlārs kā makroekonomiskās attīstības pamats

— ECB: jā saglabā tās stabilizējošā loma un neatkarība,

— apņēmīgi jāvirzās uz banku savienības un kapitāla tirgu savienības izveides pabeigšanu, īstenojot šādas prioritātes: stabilitātes nodrošināšana uzticēšanās radīšanas nolūkā; efektīvs regulējums; līdzsvara nodrošināšana starp riska dalīšanu un riska mazināšanu ar mērķi krīzes gadījumā novērst jauna sloga uzlikšanu publiskajiem budžetiem; rēķināšanās ar regulējuma sociālajām sekām un klimata politikas mērķiem; patērētāju aizsardzība,

— banku savienība: jā saglabā vienotā noregulējuma mehānisms un jā īsteno Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēma (ENAS), jā atsāk debātes par strukturālo reformu un paralēlo banku sistēmu,

— kapitāla tirgu savienība: jā izvērza tādas prioritātes kā labāka uzraudzība, ES kredītreitingu aģentūras izveide, droša aktīva (*safe asset*) radīšana, jā veic pasākumi maksātspējas noteikumu saskaņošanai,

— pamatojoties uz stabili, ekonomiski spēcīgu un sociāli līdzsvarotu EMS, jāstiprina euro nozīme starptautiskā līmenī.

1.4.2. Spēcīgs ekonomikas pīlārs kā labklājības un sociālā progresa pamats

— jāstiprina ekonomikas pīlārs, lai panāktu līdzsvaru starp valstīm un veicinātu izaugsmi, produktivitāti un konkurētspēju,

— jā līdzsvaro piedāvājuma un pieprasījuma puses pasākumi, un pašlaik jā uzlabo pieprasījuma puse, Eiropas pusgadā vairāk iekļaujot sociālo rezultātu pārskatu, nostiprinot sociālo partneru kopīgumu sistēmas un autonomiju, ātri izveidojot Eiropas Darba iestādi un tā saukto ieguldīšanas zelta likumu piemērojot tā, lai vidējā termiņā neapdraudētu finanšu un fiskālo stabilitāti,

— jā rada eurozonas fiskālā kapacitāte, ko finansē kopīga parāda instruments, un līdzekļu izmaksāšana jā sasaista ar ekonomiskās un sociālās struktūras stiprināšanu. Pašreizējie priekšlikumi ir uzskatāmi tikai par pirmo soli,

— jā veic pasākumi, kas mazinātu negodīgu konkurenci nodokļu jomā un novērstu izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un nodokļu apiešanu.

1.4.3. Izmantot sociālo pīlāru kā sociālā un sabiedrības progresa pamatu

— dalībvalstīs obligāti sociālie standarti, kas nodrošina augstu aizsardzības līmeni,

— jā cenšas rast taisnīgu līdzsvaru starp stabili saimniecisko pamatu un spēcīgu sociālo dimensiju,

— debātēs par ES finanšu ministra amatu jā iekļauj arī jautājums par līdzvērtīga amata radīšanu ES sociālo un darba attiecību jautājumos.

1.4.4. Politiskais pīlārs kā demokrātijas, solidaritātes un vienotības pamats

— jā pastiprina Eiropas Parlamenta, kā arī sociālo partneru un citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalība svarīgu sociālās politikas un ekonomikas politikas lēmumu pieņemšanā,

- jānodrošina solidāra un vienota rīcība, kas kalpotu kā pamats labklājībai un mieram Eiropas Savienībā, kā arī ES politiskajai un ekonomiskajai nozīmei pasaules kontekstā,
- tām ES valstīm, kas vēl nav eurozonā, steidzami jāpievienojas tai.

## 2. EMS izveides pabeigšana: sasniegumi, problēmas un mērķi

2.1. Virzībā uz EMS izveides pabeigšanu jau ir gūts liels progress tā, ka EMS jomā tagad ir spēkā ievērojams kopīgs tiesību *acquis*. 2015. gadā piecu priekšsēdētāju ziņojumā tika izklāstīti vērienīgi plāni EMS padziļināšanai. Komisija 2019. gada jūnijā nāca klajā ar dokumentu *Deepening Europe's Economic and Monetary Union: Taking stock four years after the Five Presidents' Report* (Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšana: kopsavilkums par situāciju pēc četriem gadiem kopš piecu priekšsēdētāju ziņojuma) <sup>(1)</sup>, kurā tā apkopojusi kopš tā brīža sasniegto un aicina dalībvalstis veikt turpmākus pasākumus. EESK atbalsta šo prasību. Tomēr, runājot par finanšu un ekonomikas pīlāru, kā arī sociālo un demokrātijas pīlāru, joprojām ir daudz darāmā. EESK vērs uzmanību it īpaši uz to, ka ir jāpanāk līdzsvars starp visām nozarēm, kuru starpā pastāv arī dažādu veidu mijiedarbība.

2.2. Lai gan visas dalībvalstis ir ieinteresētas saglabāt euro, EMS turpmāku padziļināšanu kavē dalībvalstu domstarpības par virzienu, kādā tai jānotiek. To pamatā ir konflikts par riska dalīšanu, kas ir saistīta ar pārrobežu pārskaitījumiem vai arī solidāru atbildību. No otras puses, runa ir par riska mazināšanas koncepciju, kuras ietvaros spiediens pielāgoties ir katras valsts pienākums un ekonomikas noturība jāpanāk, veicot strukturālas pārmaiņas. Tomēr nepietiek ar pievēršanos šīm atšķirībām, jo pastāv arī dažādas politisko partiju un pilsoniskās sabiedrības perspektīvas. EMS izveides pabeigšanas nolūkā tomēr ir svarīgi atzīt ne tikai dažādas intereses un uzskatus, bet arī to, ka solidaritāte un gatavība rast kompromisu ir nepieciešams pamats, lai Eiropā būtu laba kopīgā nākotne.

2.3. Pašreizējie ekonomiskie apstākļi ir sarežģīti. Pēc ilgā krīzes perioda, sākot no 2014. gada, EMS ekonomikas izaugsmes temps atkal paātrinājās, taču 2018. gada otrajā pusgadā tas tomēr atkal palēninājās. To ir ietekmējuši vairāki faktori, piemēram, pasaules tirdzniecības un ekonomiskās attīstības palēninājums, neatrisināti tirdzniecības konflikti un arī iekšējas neskaidrības, piemēram, *Brexit* process. Eurozonā ekonomikas dinamikas vājināšanās bija vēl izteiktāka tādēļ, ka tā ir atkarīga no ārējā pieprasījuma, kā arī konkrētu valstu un nozaru faktoriem. Paredzams, ka arī turpmāk ES ekonomikas attīstība būs vāja <sup>(2)</sup>. Turpmāk būs jārisina tādi problēmjautājumi kā klimata krīze, tehniskās pārmaiņas, protekcionisms un kiberuzbrukumi, kā arī digitālās valūtas un kriptovalūtas. Nesen sagatavotajā ESPAS ziņojumā secināts, ka globālās temperatūras pieaugums, kas nozīmētu citstarp arī strauju produktivitātes kritumu, ir pašlaik steidzamākais risināmais politikas jautājums, kuram ir būtiska ietekme uz ekonomiku un finansēm <sup>(3)</sup>.

2.4. Lai gan, pateicoties augstam iekšzemes kopproduktam (IKP) gan kopumā, gan uz vienu iedzīvotāju, un pieaugošam nodarbinātības līmenim pēdējos gados, visā Eiropas Savienībā ir samērā augsts labklājības līmenis salīdzinājumā ar pasaules standartiem, taču sociālā nevienlīdzība starp reģioniem un dalībvalstīm un pašā sabiedrībā negatīvi ietekmē kohēziju <sup>(4)</sup>. Nabadzība un sociālā atstumtība apdraud 22 % ES iedzīvotāju. Vairākās Dienvideiropas valstīs 2019. gadā reālā alga vidēji ir zemāka nekā 2009. gadā, un tas vēl vairāk veicina reālas sociālekonomiskā labklājības līmeņa atšķirības <sup>(5)</sup>. Arī vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirība daudzviet ir ievērojama, un liela daļa darbspējas vecuma iedzīvotāju cieš no strādājošo nabadzības vai bezdarba. Attiecībā uz māsaimniecību neto aktīvu sadali ECB secina, ka eurozonā ir izteikta nelīdzsvarotība. Bagātākajiem 10 % iedzīvotāju pieder 51,2 % no neto aktīviem <sup>(6)</sup>. Tas rada bīstamu augšni sociālai spriedzei un šķeltnieciskiem spēkiem.

2.5. Ir nepieciešama labāka noturība pret krīzēm, bet ar to vien nepietiek. EMS izveides pabeigšanai ir vajadzīgs pozitīvs redzējums, kā noteikts ES Līguma 3. pantā. Tajā ir runa arī par vides aizsardzību un par to, ka jāveicina konkurētspējīga sociālā tirgus ekonomika, kuras mērķis ir panākt pilnīgu nodarbinātību un sociālo attīstību. Pašreizējā situācijā EESK ierosina izvirzīt šādas prioritātes: ilgtspējīga un iekļaujoša izaugsme, sociālās un ekonomiskās nevienlīdzības samazināšana, augšupēja konverģence, ražīguma pieauguma nodrošināšana un konkurētspējas saglabāšana atbilstīgi stratēģijas "Eiropa 2020" mērķiem, kuros iekļauti ne tikai ar IKP saistītie mērķi <sup>(7)</sup>, labvēlīgi apstākļi uzņēmumiem un investīcijām, kvalitatīvas darbvietas un pienācīgs atalgojums, kā arī nabadzības un sociālās atstumtības apkarošana, stabilas un uz ilgtspēju orientētas publiskās finanses, stabils finanšu sektors, kā arī līdz 2030. gadam izvirzīto ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) un Parīzes klimata nolīguma mērķu sasniegšana. EESK norāda arī uz savu pašiniciatīvas atzinumu "Ceļā uz stabilāku un ilgtspējīgāku Eiropas ekonomiku".

<sup>(1)</sup> [https://ec.europa.eu/info/publications/deepening-emu-taking-stock-four-years-after-five-presidents-report\\_en](https://ec.europa.eu/info/publications/deepening-emu-taking-stock-four-years-after-five-presidents-report_en)

<sup>(2)</sup> [https://ec.europa.eu/info/publications/european-economic-forecast-spring-2019\\_en](https://ec.europa.eu/info/publications/european-economic-forecast-spring-2019_en)

<sup>(3)</sup> ESPAS, *Global Trends to 2030, Challenges and Choices for Europe* (Globālās tendences līdz 2030. gadam: Eiropas problēmas un iespējas), 2019. gada aprīlis, <https://espas.secure.europa.eu/orbis/node/1362>

<sup>(4)</sup> [https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file\\_import/european-semester\\_thematic-factsheet\\_addressing-inequalities\\_lv.pdf](https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_addressing-inequalities_lv.pdf)

<sup>(5)</sup> Eiropas Arod biedrību konfederācija, *Benchmarking Working Europe* (Salīdzinošais novērtējums par nodarbinātības situāciju Eiropā), 2019. gads.

<sup>(6)</sup> Eiropas Centrālā banka, *The Household Finance and Consumption Survey: results from the second wave*, Nr. 18 / 2016. gada decembris.

<sup>(7)</sup> EESK atzinums: OV C 177, 18.5.2016., 35. lpp.

### 3. Monetārās politikas un finanšu pīlārs – ekonomiskās attīstības pamats

3.1. EESK uzsver, ka krīzes situācijās svarīga nozīme ir ECB stabilizējošajai lomai. Piemēram, pietika vien ar ECB priekšsēdētāja paziņojumu par to, ka vajadzības gadījumā tiks iegādātas valstu obligācijas (tiešu monetāru darījumu programma), lai tirgos stabilizētu situāciju. Kvantitatīvās veicināšanas programma, ko 2015. gadā ieviesa, lai sasniegtu ar inflāciju saistīto mērķi, ļāva vēl vairāk samazināt procentu likmes, tādējādi atvieglojot piekļuvi likvidiem līdzekļiem. Tas, ka bankas pašlaik deponē līdzekļus Eiropas Centrālajā bankā pat tad, ja par tiem saņem negatīvas procentu likmes, liecina par nepieciešamību stiprināt EMS ekonomikas pīlāru. EESK arī ierosina nostiprināt ECB kā pēdējās instances aizdevēja lomu. Jāsaglabā ECB neatkarība.

3.2. ECB veiktajā pētījumā teikts, ka EMS finanšu sektors savu finansēšanas funkciju attiecībā uz MVU pilda apmierinoši<sup>(8)</sup>. Pašlaik galvenās MVU problēmas ir kvalificēta darbaspēka un pieredzējuša vadošā personāla nepieejamība, kā arī grūtības atrast klientus, savukārt finansējuma pieejamības trūkums tiek uzskatīts par mazu problēmu. Uzņēmumus atsevišķās dalībvalstīs tas skar vairāk, taču arī tur vērojama situācijas uzlabošanās. Pētījumā ir aplūkoti 11020 uzņēmumi no eurozonas; no tiem 91 % uzņēmumu nodarbina mazāk nekā 250 darbinieku. EESK uzsver, ka liela nozīme ir arī stabilam finansējuma pamatam, ko nodrošina lieliem uzņēmumiem.

3.3. EESK mudina ES iestādes apņēmīgi turpināt banku savienības un kapitāla tirgu savienības izveides pabeigšanu un tādējādi likt pamatus pilnīgai finanšu krīzes pārvarēšanai un tādas noturīgas EMS izveidošanai, kurai var atkal pilnībā uzticēties. Šajā sakarā ir jāpanāk līdzsvars starp riska dalīšanu un riska mazināšanu, lai krīzes gadījumā pēc iespējas mazāk apgrūtinātu publiskos budžetus – gan valstu, gan Kopienas līmenī. Finanšu regulējumam jābūt efektīvam, nevis sarežģītam. Ir jāņem vērā arī regulējuma sociālā ietekme, un augsta prioritāte jāpiešķir patērētāju aizsardzībai.

3.3.1. Finansējums, ko sniedz banku aizdevumi, salīdzinājumā ar pašu kapitāla finansējumu Eiropas Savienībā ir daudz lielāks nekā ASV gadījumā. EESK atbalsta finansējuma avotu dažādošanu un līdz ar to arī lielāku riska dalīšanu, un tas nozīmē, ka Eiropas Savienībā jāpalielina pašu kapitāla finansējums.

3.4. EESK atzīst progresu, kas panākts banku savienības ietvaros, un uzsver Komisijas pozitīvo lomu. Tomēr, neraugoties uz apgalvojumiem par pretējo, dalībvalstis joprojām nav pieņēmušas kopīgu lēmumu par Eiropas Stabilizācijas mehānisma (ESM) kā atbalsta mehānisma izmantošanu vienotā neregulējuma mehānisma (VNM) vajadzībām. Turklāt dalībvalstis ir atkārtoti noraidījušas turpmākus pasākumus, kuru mērķis ir īstenot Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēmu (ENAS), kas ir steidzami nepieciešama.

3.4.1. EESK uzskata, ka konkrēts ENAS īstenošanas grafiks ir vajadzīgs kā vēl nekad agrāk<sup>(9)</sup>. Saistībā ar to, ka ESM tiek izmantots kā atbalsta mehānisms VNM vajadzībām, EESK iesaka atbalstīt VNM, sociāli ilgtspējīgā veidā samazināt ienākumus nenesošus aizdevumus un ieviest stingras minimuma prasības pašu kapitālam un atbilstīgajām saistībām (MREL)<sup>(10)</sup>. Turklāt banku savienībā konsekvēnti jāturpina īstenot pasākumus pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju<sup>(11)</sup>. Būtu jāatsāk debātes par banku strukturālo reformu, lai riskus samazinātu līdz pieņemamam līmenim. EESK uzskata, ka lielāka uzmanība jāpievērš arī nepieciešamībai regulēt paralēlo banku sistēmu.

3.4.2. EESK atkārtoti norāda uz savu iepriekšējo aicinājumu uzlabot un konsolidēt banku savienības pīlārus un vienlaikus īstenot ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM) un Parīzes klimata nolīgumu. Attiecībā uz kapitāla prasībām ir nepieciešams nodrošināt labvēlīgāku attieksmi pret videi draudzīgiem ieguldījumiem un dažādiem nesarežģītiem, integrējošiem ilgtermiņa aizdevumiem, jo īpaši saistībā ar energoefektivitāti, atjaunojamo energoresursu enerģiju utt.

3.5. Kapitāla tirgu savienības izveides pabeigšana palīdz absorbēt satricinājumus un veicināt uzņēmumu investīcijas, tādējādi palielinot konkurētspēju<sup>(12)</sup>. Atšķirībā no banku savienības, kuras pamatā ir skaidri definēti pīlāri, kapitāla tirgu savienība aptver plašu klāstu dažādu iniciatīvu, piemēram, Finanšu instrumentu tirgu direktīvu (FITD), Maksājumu pakalpojumu direktīvu un Viseiropas privāto pensiju produktu (PEPP). Ir grūti sniegt galīgu kopējo vērtējumu, tomēr EESK iesaka pieturēties pie šādiem veidošanas principiem: pirmkārt, jākoncentrējas uz galvenajiem projektiem. Prioritāte jāpiešķir uzraudzības uzlabošanai. Komisijai būtu arī jāatsāk debātes par ES kredītreitingu aģentūras izveidi. EESK ar nepacietību gaida Komisijas priekšlikumu attiecībā uz “drošu aktīvu”. Otrkārt, būtu jāpieliek pūles, lai saskaņotu maksātspējas noteikumus un uzņēmumu nodokļus. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē pasākumus, kas veikti virzībā uz kopējo uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi, taču vienlaikus jāveic atbilstīgi pasākumi cīņai pret negodīgu konkurenci nodokļu jomā.

<sup>(8)</sup> Eiropas Centrālā banka, Aptauija par eurozonas uzņēmumu piekļuvi finansējumam (2018. gada aprīlis – septembris), 2018. gada novembris.

<sup>(9)</sup> EESK atzinums: OV C 237, 6.7.2018., 46. lpp.

<sup>(10)</sup> Eiropas Stabilizācijas mehānisma reformas darbības nosacījumi, 4.12.2018.

<sup>(11)</sup> Vadītājiem adresēts Eurogrupas ziņojums par EMS padziļināšanu, 4.12.2018.

<sup>(12)</sup> Kapitāla tirgu savienība. Komisijas ieguldījums Eiropadomes sanāksmē par kapitāla tirgu savienību (2019. gada 21.–22. marts).

3.6. EESK atzinīgi vērtē iniciatīvu, ar ko paredz stiprināt euro nozīmi starptautiskā mērogā, jo pašlaik euro ir otra svarīgākā valūta aiz ASV dolāra. Tāpēc Eiropas Komisija iesaka pabeigt EMS, kā arī banku savienības un kapitāla tirgu savienības izveidi, kā arī ierosina veikt papildu iniciatīvas finanšu nozarē un iesaka plašāk izmantot euro valūtu enerģētikas, izejvielu un transporta nozarē, un uzskata, ka Eiropas Savienībai būtu jāpauž vienota nostāja attiecībā uz stratēģiskiem un tautsaimnieciskiem jautājumiem. Tomēr EESK uzskata, ka šie pasākumi nav pietiekami tālejoši. Arī sociālā kohēzija, augšupēja ekonomikas konverģence un spēks, kā arī konkurētspējas un inovācijas veicināšana nodrošina nepieciešamo pamatu labai attīstībai un līdz ar to lielākai euro nozīmei starptautiskā mērogā. EESK atsauca uz savu atzinumu "Ceļā uz spēcīgāku euro starptautisko nozīmi".

#### 4. Ekonomikas pilārs – labklājības un sociālā progresa pamats

4.1. ECB monetārā politika attiecas vienādi uz visām eurozonas valstīm, taču starp valstīm var nostiprināties tirdzniecības nelīdzsvarotība, valstīs var būt atšķirīga konjunktūra, un tās var būt dažādā mērā izturīgas pret satricinājumiem. Tajā pašā laikā eurozonas valstīm nav pieejami citu valstu monetārās un valūtas maiņas kursa politikas instrumenti. Tādēļ ir jāstiprina ekonomikas pilārs, lai veicinātu ieguldījumus ilgtspējīgā izaugsmē, patēriņa pieprasījumā, kā arī ražīguma un konkurētspējas uzlabošanā. Tam nepieciešams līdzsvars starp piedāvājuma un pieprasījuma puses pasākumiem. 2019. gadam un turpmākajiem gadiem Komisija prognozē pozitīvu izaugsmi, ko rada privātā patēriņa pieprasījums un investīcijas <sup>(13)</sup>. EESK iesaka pastiprināt šos stimulus.

4.2. Eiropas pusgadam ir svarīga loma makroekonomikas konverģences nodrošināšanā. EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija ir paredzējusi vairāk izmantot sociālo rezultātu pārskatu, kas iekļauts Eiropas sociālo tiesību pilārā. Sociālais nodrošinājums palielina uzticēšanos finansiāli drošai nākotnei un pozitīvi ietekmē kopējo pieprasījumu. EESK mudina izmantot Eiropas pusgadu arī tam, lai ierosinātu izmantot izturētspējas papildkritērijus ar mērķi novērst sociālo nevienlīdzību un risināt klimata pārmaiņu problēmu.

4.3. Pietiekamas pirkspējas pamatā ir labi apmaksāts darbs. Tomēr to kavē tas, ka reālās algas vidēji pieaug lēnāk nekā ražīgums <sup>(14)</sup>. Tāpēc EESK iesaka stiprināt sociālo partneru koplīgumu sistēmas un autonomiju. Lai nodrošinātu godīgu konkurenci, ir jānodrošina spēkā esošo obligāto standartu piemērošana visiem darbiniekiem. Turklāt būtu jāizpēta iespēja apzināt ES līmenī pieejamos instrumentus un satvaru, kas dod iespēju atbalstīt un konsultēt dalībvalstis to centienos izstrādāt minimālo ienākumu sistēmas. Plānotās Eiropas Darba iestādes ātra izveide ir svarīgs solis cīņā pret negodīgu konkurenci.

4.4. Investīcijas sociālo mājokļu, izglītības, pētniecības, digitalizācijas, klimata aizsardzības, ilgtspējīgas mobilitātes un atjaunojamās enerģijas jomā ir ne tikai ekonomikas dzinējspēks un svarīgs ekonomikas politikas instruments, bet arī ražošanas jaudas garants labklājības un konkurētspējas nodrošināšanai nākotnē <sup>(15)</sup>. Lai gan Eiropas Stratēģisko investīciju fonds (ESIF) ir solis pareizajā virzienā, joprojām ir daudz darāmā. Piemēram, publiskās neto investīcijas, kas izteiktas procentos no eurozonas IKP, saglabājas nulles līmenī. Svarīgs solis ir fiskālās politikas pārvaldības uzlabošana.

4.5. Tas ir iespējams, negrozot primāros tiesību aktus. Tiesa, ka LESD definē cenu stabilitāti kā galveno ES ekonomikas politikas mērķi. Tomēr šis mērķis jāsasniedz, pamatojoties uz līdzsvarotu ekonomikas izaugsmi, konkurētspējīgu sociālo tirgus ekonomiku, kuras mērķis ir panākt pilnīgu nodarbinātību un sociālo attīstību, kā arī balstoties uz augstu vides aizsardzības līmeni un vides kvalitātes uzlabošanu. No tā izrietošā ekonomikas politikas pieeja ļauj ņemt vērā gan piedāvājuma, gan arī pieprasījuma puses elementus tā, lai stabilitātes pakts būtu arī izaugsmes pakts. Tomēr, lai nodrošinātu saistību nepārņemšanas klauzulas piemērošanu starp dalībvalstīm, regulējums tika vēlreiz papildināts ar fiskālo paktu un tā devēto divu tiesību aktu kopumu un sešu tiesību aktu kopumu. Tāpēc EESK iesaka piemērot "zelta likumu" attiecībā uz publiskajām investīcijām tādos veidos, kas vidējā termiņā neapdraud finanšu un fiskālo stabilitāti <sup>(16)</sup>. Tas palīdzētu nodrošināt, ka publiskās investīcijas turpmāk saglabājas vajadzīgajā līmenī, proti, atbilstīgi noteikumiem par deficītu.

<sup>(13)</sup> [https://ec.europa.eu/info/publications/european-economic-forecast-spring-2019\\_en](https://ec.europa.eu/info/publications/european-economic-forecast-spring-2019_en)

<sup>(14)</sup> Eiropas Komisija, 2019. gada izaugsmes pētījums.

<sup>(15)</sup> IMF *direct*, 2014. gads; ESAO, Economic Outlook (Tautsaimniecības perspektīvas), 2016. gada jūnijs.

<sup>(16)</sup> Truger, Achim (2018): *Fiskalpolitik in der EWU*. Reform des Stabilitäts- und Wachstumspakts nicht vergessen! [Fiskālā politika EMS. Neaizmirst Stabilitātes un izaugsmes paktu!] WISO direkt, Frīdriha Eberta fonds, Bonna.

4.6. EMS izveides pabeigšanai ir vajadzīga kopīga eurozonas fiskālā kapacitāte. EESK atbalsta ideju par kopēju eurozonas budžetu, ko finansē no kopēja parāda. Turklāt būtu jāatsāk debātes par Eiropas ekonomikas un finanšu ministru<sup>(17)</sup>, kas atskaitītos arī Eiropas Parlamentam. EESK uzsver, ka izdevumiem jābūt saistītiem ar ekonomiskās un sociālās struktūras nostiprināšanu. Šajā sakarā ir vajadzīga strukturālo reformu definīcija. Jāprecizē saikne starp daudzgadu finanšu shēmas (DFS)<sup>(18)</sup> ietvaros 2021.–2027. gadam paredzētiem pasākumiem un strukturālajiem un investīciju fondiem.

4.6.1. Komisija ierosina daudzgadu finanšu shēmā (2021–2027) iekļaut Eiropas Investīciju stabilizācijas funkciju, ko izmantotu konkrēto valstu satricinājumu gadījumā. Tomēr ierosinātais budžets 30 miljardu EUR apmērā nemaz nav pietiekams, lai panāktu stabilizējošu ietekmi. EESK arī pauž nožēlu par to, ka Eurosamita laikā 2018. gada decembrī netika risināts jautājums par stabilizācijas komponentu šādā veidolā. Tomēr tika paziņots, ka panākta vienošanās par budžeta instrumenta raksturlielumiem attiecībā uz konverģenci un konkurētspēju<sup>(19)</sup>. Tāpēc Komisija aicināja to darīt pirms Eurosamita, kas notika 2019. gada jūnijā, un puda savu gataību iesniegt jaunu tiesību akta priekšlikumu<sup>(20)</sup>. EESK tajā saskata iespējamu euro iekļaušanu budžetā un izanalizēs šāda ierosinātā instrumenta ekonomisko un sociālo ietekmi.

4.6.2. Kā vēl viena no EMS fiskālajām spējām ir minēta bezdarba [pār]apdrošināšana kā atsaucē, kuras finansējumu varētu pastāvīgi nodrošināt saskaņā ar kritērijiem, kas vēl jānosaka. Ekonomikas satricinājuma gadījumā tas ļautu mazināt krīzes negatīvo ietekmi. Turklāt ir jānostiprina valstu automātiskie stabilizatori, piemēram, valstu bezdarba apdrošināšanas shēmas. EESK uzskata, ka tālāk būtu jāanalizē ideja par to, kā noteikt atbilstošus kritērijus valstu bezdarba apdrošināšanas shēmām. Tas varētu reāli uzlabot dzīves un darba apstākļus un arī stiprinātu valstu automātiskos stabilizatorus.

4.6.3. Ir arī plānots grozīt ESM līgumu, un arī Komisija ir aicinājusi valstu un valdību vadītājus to darīt. Papildus kopīgajam fiskālajam atbalstam, kas paredzēts vienotajam noregulējuma fondam, šajā sakarā būtu jāiekļauj arī korekcijas attiecībā uz finansiālo palīdzību, ko sniedz piesardzības pasākumu veidā, kā arī jānodrošina atbilstīgs nosacījumu izpildes līmenis. Ir paredzēta arī jauna kārtība sadarbībai starp ESM un Komisiju<sup>(21)</sup>. EESK brīdina no pastiprinātas *ex ante* nosacījumu izvirzīšanas attiecībā uz finansiālo palīdzību piesardzības pasākumu veidā, jo tas mazinātu šā instrumenta stabilizējošo raksturu.

4.7. Arī nodokļu politiku nedrīkst ignorēt, kad runa ir par EMS izveides pabeigšanu. Nodokļu nemaksāšanas dēļ Eiropas Savienībā katru gadu varētu tikt zaudēti 825 miljardi EUR<sup>(22)</sup>. Piemēram, tiek lēsts, ka, pirms tika ieviesti visaptveroši nodokļu apiešanas novēršanas pasākumi, starptautisko uzņēmumu nodokļu bāzes samazināšana un peļņas novirzīšana (BEPS) Eiropas Savienībā sasniedza 50–70 miljardus EUR jeb 0,3 % no ES IKP<sup>(23)</sup>. Tomēr izvairīšanās no nodokļu maksāšanas joprojām ir nopietna problēma, un tā ir jārisina. Tajā pašā laikā darbaspēka nodokļi un sociālie maksājumi par darbaspēku Eiropā ir augstākie pasaulē. Cīņa pret nodokļu agresīvu plānošanu un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, kā arī pasākumi, kas ļautu likvidēt valdību un nodokļu iestāžu īpašus risinājumus<sup>(24)</sup>, kuriem varētu piedēvēt nodokļu oāžu iezīmes, ļautu novērst nodokļu zaudējumus un nodrošināt plašāku pamatu publiskajām investīcijām, kas ļautu attīstīt sociālo infrastruktūru un mazināt klimata pārmaiņas, kā arī panākt ilgtspējīgu reālās ekonomikas un finanšu sektora stabilitāti.

4.7.1. EESK ar lielu interesi norāda uz to, ka Komisija ir paziņojusi par LES 48. panta 7. punktā minētās pārejas klauzulas izmantošanu nodokļu politikā un citās jomās. Tas ļautu īstenot reformu pārejai uz balsojumu ar kvalificētu vairākumu. Turklāt konsekventi jāīsteno iniciatīvas, kuru mērķis ir samazināt krāpšanu nodokļu jomā un novērst negodīgu konkurenci uzņēmumu nodokļu jomā. Šajā sakarā EESK vērs uzmanību uz savu atzinumu par apdraudējumiem un šķēršļiem vienotajā tirgū<sup>(25)</sup>. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu, ka DFS ietvaros daži nodokļi būtu jānovirza tieši uz ES budžetu, lai palielinātu pašu resursus.

## 5. Sociālais pīlārs – sociālā un sabiedrības progresa pamats

5.1. EMS sociālo pamatu stiprina arī monetārās un fiskālās politikas, kā arī ekonomikas politikas pīlāra veidošana ilgtspējīgā veidā. Iepriekš tekstā ir minēti vairāki pamatelementi, kas ļautu stiprināt arī sociālo pīlāru. Piemēram, sociālo rezultātu pārskata iekļaušana Eiropas pusgadā nozīmētu, ka vēl vairāk būtu jāstiprina tādi kritēriji kā augšupēja konverģence attiecībā uz minimālajiem ienākumiem vai algām un [jauniešu] bezdarba samazināšana.

<sup>(17)</sup> COM(2017) 823 final.

<sup>(18)</sup> COM(2018) 321 final.

<sup>(19)</sup> Eurosamita paziņojums, 14.12.2018.

<sup>(20)</sup> [https://ec.europa.eu/info/publications/deepening-emu-taking-stock-four-years-after-five-presidents-report\\_en](https://ec.europa.eu/info/publications/deepening-emu-taking-stock-four-years-after-five-presidents-report_en)

<sup>(21)</sup> Eiropas Stabilizācijas mehānisma reformas darbības nosacījumi, 4.12.2018.

<sup>(22)</sup> Eiropas Parlamenta sociālistu un demokrātu grupas ziņojums, ko sagatavojis Richard Murphy <http://www.taxresearch.org.uk/Documents/EUTax-GapJan19.pdf>

<sup>(23)</sup> EESK atzinums ECO/491 – Nodokļi un kvalificēta vairākuma balsošana, vēl nav publicēts.

<sup>(24)</sup> Komisijas lēmums SA.38375 (Lxb/Fiat Finance), SA.38374 (NL/Starbucks), SA.38373 (IRL/Apple), SA.38944 (Lxb/Amazon).

<sup>(25)</sup> OV C 125, 21.4.2017., 8. lpp. (3.6. punkts "Nodokļu politika").

5.2. EESK uzskata, ka, saskaņā ar kopējo Eiropas satvaru dalībvalstīs uzlabojot un īstenojot obligātus sociālos standartus, kas nodrošina augstu aizsardzības līmeni, var būtiski veicināt augšupēju sociālo konvergenci. EESK norāda, ka šāda augšupēja sociālā konverģence, kas vērsta uz dzīves un darba apstākļu uzlabošanu, būtu jābalsta uz ilgtspējīgu izaugsmi, kvalitatīvām darbvietām un konkurētspējīgu uzņēmējdarbības vidi, un to varētu uzlabot, radot taisnīgu līdzsvaru starp stabilu ekonomisko pamatu un spēcīgu sociālo dimensiju.

5.3. Ir jārod līdzsvars starp sociālajiem un finanšu jautājumiem. Piemēram, debates par Eiropas ekonomikas un finanšu ministru būtu jāpapildina ar debatēm par darba un sociālo lietu komisāru, kura rīcībā būtu visaptveroši resursi un kas atbildētu arī par Eiropas sociālo tiesību pilāra uzraudzību.

## 6. Politiskais pilārs – demokrātijas, solidaritātes un vienotības pamats

6.1. Pieaugošā ekonomiskā nevienlīdzība, labklājības zaudēšana un pesimistiskas turpmākās izredzes var lielā mērā ietekmēt to, kā pilsoniskā sabiedrība vērtē Eiropas Savienību. Tāpēc EESK uzskata, ka pārējo trīs pilāru stiprināšana atbilstīgi iepriekš minētajiem priekšlikumiem ir svarīgs un nepieciešams nosacījums arī politiskā pilāra stabilizācijai. Tas ir būtiski, lai palielinātu iedzīvotāju uzticēšanos Eiropas Savienībai.

6.2. Diemžēl Eiropas Parlaments un sociālie partneri nav pietiekami iesaistīti nedz Eiropas pusgadā, nedz pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrā, nedz arī ar ESM saistītos pasākumos. Arī tas ir centrālās spēku katalizators, jo novērtējums, piemēram, par to, vai valsts ir pārkāpusi deficīta kritērijus un kādas strukturālās reformas jāīsteno, ietekmē pārdales un sociālo politiku. EESK stingri atbalsta nostāju, ka Eiropas Parlaments, kā arī valstu parlamenti, sociālie partneri un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas pilnībā jāiesaista svarīgāko ekonomikas un sociālās politikas lēmumu pieņemšanā. Tas ir vienīgais veids, kā nodrošināt, ka līdztekus valstu interesēm tiek ņemtas vērā dažādu politisko partiju un pilsoniskās sabiedrības viedokļi.

6.3. Pašlaik tikai 19 no 28 ES dalībvalstīm ir eurozonas dalībnieces. Tomēr, lai pabeigtu monetārās savienības izveidi, ir nepieciešams iekļaut arī tās valstis, kas vēl nav pievienojušās eurozonai. Tam jānotiek pēc iespējas ātrāk, un pašām dalībvalstīm turklāt ir jārikojas izlēmīgi. Arī lielākā daļa pilsoņu no ES dalībvalstīm, kas neietilpst eurozonā, uzskata, ka vienotajai valūtai ir pozitīva ietekme uz ekonomiku <sup>(26)</sup>.

6.4. EESK atgādina, ka, ņemot vērā arī geopolitisko kontekstu, svarīga nozīme ir kopīgai ES dalībvalstu rīcībai un vienotai nostājai. Solidaritāte, spēja rast kompromisu un kopīgi centieni ir pamats labklājībai un mieram Eiropas Savienībā, kā arī tās nozīmīgumam un konkurētspējai starptautiskā mērogā. Tas jo īpaši attiecas uz ekonomikas un sociālās politikas veidošanu. Tāpēc EESK aicina Padomi un Komisiju izstrādāt vērienīgu ceļvedi ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšanai. Tas rada drošību un uzticēšanos un veido pamatu pozitīvai nākotnei ES ekonomikā un sociālajā jomā.

Briselē, 2019. gada 17. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas  
priekšsēdētājs  
Luca JAHIER*

<sup>(26)</sup> <https://agenceurope.eu/en/bulletin/article/12271/23>